

นายพงษ์ศักดิ์ บุญล้อมจิตร (การจัดการชุมชนแออัดประเภทเช่า กรณีชุมชนวัดช่องลม เขตยานนาวา)
(HOUSING MANAGEMENT OF SLUM IN RENTED LAND : A CASE STUDY OF WAT CHONGLOM
COMMUNITY IN YANNAWA DISTRICT) อ.ที่ปรึกษา : อ.ดร.คุณทลทิพย์ พานิชภักดิ์, อ. ที่ปรึกษาร่วม : อ.ปรีดี
บุรณศิริ , 112 หน้า ISBN 974-03-0790-6.

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษา การจัดการชุมชนแออัดประเภทเช่าในพื้นที่เขตยานนาวาโดยได้คัดเลือกชุมชนวัดช่อง
ลมซึ่งเช่าที่ดินของเอกชน ตั้งอยู่บนถนนพระราม 3 มีเนื้อที่ 5 ไร่ 2 งาน มีจำนวนทั้งสิ้น 160 หลังคาเรือน 184ครอบครัว ประชากร 926 คน มี
พัฒนาการตั้งแต่ปี 2521มาเป็นกรณีศึกษา โดยศึกษาถึงพัฒนาการและกระบวนการจัดการ รวมถึงปัญหาและข้อจำกัดในการจัดการชุมชนตั้ง
แต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ด้วยวิธีการศึกษาจากข้อมูลเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการชุมชน รวมทั้งลงสำรวจในพื้นที่เพื่อ
เก็บข้อมูลรายละเอียดของชุมชน นำเอาข้อมูลที่ได้ทั้งหมดรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการจัดการของชุมชนวัดช่องลมมีพัฒนาการจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่สามารถแบ่งออกเป็น 4 ช่วงดังนี้

ช่วงที่ 1 ปี 2521-2525 เป็นช่วงที่เริ่มก่อตั้งชุมชน ลักษณะการอยู่อาศัยในชุมชนเป็นไปในลักษณะที่ต่างคนต่างอยู่ การจัดการด้าน
ต่างๆเกิดขึ้นน้อยมาก มีเพียงการจัดการด้านกายภาพบางส่วนที่เกิดขึ้นโดยชาวชุมชนเอง และเป็นการจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าทำ
นั้น ผลของการจัดการด้านกายภาพในช่วงนี้ยังไม่มีความรัดกุมเท่าที่ควร เนื่องจากขาดทรัพยากรทางการจัดการที่ครบถ้วน ทั้งในส่วนของเงิน
ทุนและวิธีการ

ช่วงที่ 2 ปี 2526-2530 เป็นช่วงที่มีการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนเป็นชุดแรก และก้าวเลือกตั้งกรรมการชุมชนตามระเบียบของ
กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีส่วนสำคัญในการรวบรวมชาวชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการด้านต่างๆ ในช่วงนี้ ชุมชนวัดช่องลมจึงมีการจัดการด้าน
กายภาพ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ประกอบกับการที่เริ่มมีหน่วยงานภายนอกเข้ามาให้การสนับสนุนชาวชุมชนวัดช่องลม ในการ
จัดการด้านต่างๆมากขึ้น ทำให้การจัดการด้านต่างๆในช่วงนี้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นกว่าก่อน แต่ก็ยังมีปัญหาบางส่วนเช่นการ
กำจัดขยะตกค้างและการบำบัดน้ำเสียที่ยังไม่ได้รับการจัดการ อันเนื่องมาจากขาดทรัพยากรที่สำคัญทางการจัดการ คือ เงินทุน

ช่วงที่ 3 ปี 2531-2535 เป็นช่วงหลังเกิดเหตุการณ์ไฟไหม้ครั้งใหญ่ในชุมชน ทำให้ชาวชุมชนตระหนักถึงความต้องการที่จะจัดการกับ
ปัญหาต่างๆที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข เริ่มจากการที่ไปเจรจากับเจ้าของที่ดินให้ชาวชุมชนสามารถอาศัยอยู่ในที่ดินแห่งนี้ต่อ และมีกรรมสิทธิ์ที่ถูกต้อง
ตามกฎหมาย การจัดการด้านต่างๆในช่วงนี้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านกายภาพด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ โดยได้รับความช่วยเหลือ
จากหน่วยงานต่างๆและการประสานงานจากคณะกรรมการชุมชน ประกอบกับการได้รับเงินทุนและการสนับสนุนทางด้านเทคนิควิธีการจาก
โครงการวิจัยจากองค์กรภายนอก ทำให้ผลของการจัดการที่เกิดขึ้นในช่วงนี้มีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน
ได้เป็นอย่างดี

ช่วงที่ 4 ปี 2536-ปัจจุบัน เป็นช่วงของการดูแลและรักษาสภาพที่เกิดจากการจัดการในช่วงต่างๆที่ผ่านมา ให้มีสภาพที่คงสภาพเดิม
โดยชาวชุมชนวัดช่องลมเอง และมีคณะกรรมการชุมชนเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานภายนอก ทำให้ยังคงมีการจัดการในด้านต่างๆภายใน
ชุมชนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้สภาพแวดล้อมของชุมชนยังคงมีสภาพที่ดีอยู่

ถึงแม้ว่าจะมีการจัดการด้านต่างๆในแต่ละช่วงที่ผ่านมาก็ตาม แต่ก็ยังมีปัญหาบางส่วนที่ยังไม่ได้รับการจัดการเนื่องจากกรรมการ
ชุมชนไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้อยู่อาศัยบางกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาสูงและมีความรู้กลับไม่ได้ช่วยเหลือในการจัดการชุมชนเลย
เนื่องจากให้ความสำคัญกับเรื่องอื่นมากกว่า ปัญหาเรื่องพื้นที่ในชุมชนบางส่วนที่ไม่ได้รับการดูแล เนื่องจากอยู่ไกลจากบริเวณที่ผู้นาชุมชน
อาศัยอยู่ ทำให้ชาวชุมชนในพื้นที่เหล่านั้นไม่ยอมมีส่วนร่วมในการจัดการที่เกิดขึ้นในชุมชน และปัญหาเรื่องของความมั่นคงในที่อยู่อาศัยใน
อนาคต ชาวชุมชนส่วนใหญ่ยังคงกลัวการถูกไล่ที่จากเจ้าของที่ดิน ทำให้ไม่มีการพัฒนาที่อยู่อาศัยให้ดีขึ้น มีเพียงการซ่อมแซมรักษาสภาพเท่า
นั้น